

מאכילתה בתרומה, ולא היישינן לסמפון, ואין חוששים שמא נמצא בה מום, ויתבטל קניינה משום שהוא מקח טעות.

אם כן, זו, אשת כהן, שביאתה מאכילתה בתרומה אפילו אם לא נכנסה לחופה, ונמצא שכח אכילתה בתרומה גדול מכח שפחה כנענית שאינה אוכלת על ידי ביאה —

וכי אינו דין לומר שבספחה מאכילתה בתרומה כשם שמצאנו בשפחה כנענית, ולא ניהוש לסמפון?!

ומוסיף רבי יהודה בן בתירה ואומר: אבל מה אעשה, שאמנם אין חוששים לסמפון, אבל מטעם אחר הרי אמרו חכמים ארוסה בת ישראל אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה, משום דעולא.

שעולא אמר לעיל [ה א], שחששו בארוסה שהיא בבית אביה, שמא ימזגו לה כוס יין של תרומה, ותשקנו לאחיה ולאחיותיה, שהם ישראלים, ואסור להם לאכול תרומה. (344) (345)

ולהלן הגמרא תבאר, מה איכפת לי מהו הטעם שחכמים אסרו על ארוסה בת ישראל לאכול בתרומה, אם זה משום סימפון כדעת בן בג, או משום שמא ימזגו לה כוס כדעת בן בתירה.

עד כאן ביאר רבינא את הקל וחומר של רבי יהודה בן בתירה.

ויש לשאול על בן בג בג: מדוע לדבריו אסרו על ארוסה בת ישראל לאכול בתרומה משום סימפון, ואילו בשפחה כנענית לא חששו לסמפון, ומדוע אין הוא מודה לקל וחומר שאמר רבי בן בתירה?

ורבינא עונה על כך:

ובן בג בג סובר, שדוקא בארוסה יתכן שהמקח יתבטל על ידי סמפון [מום]. אבל סימפון בעבדים — לית ליה!

לדעת בן בג בג לא יתכן שמקח עבדים ושפחות יתבטל על ידי מום, שהרי —

אי, אם אותו סימפון מומין שבגלוי הוא, הא קא חזי ליה!

הרי האדון רואה זאת לפני הקניה, והואיל וקנה את העבד [או השפחה] למרות הכל, הרי ודאי שקנהו על דעת כן, ואין זה מקח טעות.

ואי, ואם בטול המקח הוא משום שיתברר שיש לו מומין שבסתר —

אי אפשר לבטל על ידי כך את המקח!

שהרי מאי נפקא ליה מיניה, איזה נזק יש לאדון מכך שיש לעבד מומין שבסתר? הרי למלאכה קא בעי ליה. האדון זקוק לעבד רק בשביל שיעשה מלאכתו, ולא איכפת ליה

344. וכלפי זה אי אפשר ללמוד קל וחומר משפחה כנענית, שהרי שפחה כנענית היא ברשות האדון משעה שנקנתה בכסף, ולא שייך שם חשש שמא תשקה לאחיה ולאחיותיה. מה

345. עיין תוספות ד"ה עד שתכנס לחופה.

ממומין שבסתר. (346)

שמה תאמר, יתכן ביטול מקח גם בעבד, כגון שנמצא העבד שהוא גנב, או קוביוסטוס, גונב נפשות, והאדון טוען שזהו מקח טעות, ולא היה מסכים לקנות את העבד אילו היה יודע מכך –

אין המקח בטל בכך!

שהרי שנינו בברייתא במסכת בבא בתרא [צב ב]: המוכר עבד לחברו ונמצא גנב או קוביוסטוס – הגיעו לקונה!

הרי הוא של הקונה, ואין בדבר מקח טעות, מפני שסתם עבדים גנבים הם. והקונה עבד יודע שמן הסתם הוא גנב.

מאי אמרת, מה תאמר? שעדיין יתכן ביטול מקח בעבד, בכגון שנמצא שהעבד הוא לסטים מזוין, שזה דבר שאינו שכית, והקונה לא קנהו על דעת כן, (347) או נמצא שהוא "נכתב למלכות", שהתחייב מיתה למלך, והרי זה מקח טעות –

הרי אין המקח בטל בכך!

שהרי הנהו – קלא אית להו!

לדברים הללו יש קול, מפני שאינם שכיחים, והכל יודעים שעבד זה לסטים מזוין הוא או נכתב למלכות. ובהכרח שאף לקונה אותו לעבד נודע הדבר לפני הקניה, ואין כאן מקח טעות. (348) (349)

348. רש"י.

והקשו עליו: במסכת בבא בתרא צב ב שנינו בברייתא נמצא לסטים מזוין או מוכתב למלכות אומר לו [המוכר אומר לקונה]: "הרי שלך לפניך". והמקח בטל!

ויש לומר: דוקא אם המוכר לא קיבל מן הלוקח מעות [אלא עשה קנין אחר] המקח בטל, אבל אם הלוקח נתן מעות עבור העבד, בודאי בדקו קודם לכן, ואם היה לסטים מזוין או מוכתב למלכות בודאי היה יודע מכך, והמקח אינו מתבטל. [תוספות בשם רבינו אליהו בישוב דברי רש"י].

ודעת רבנו תם שלסטים מזוין ומוכתב למלכות הם מומים המבטלים את המקח, ולא חששו להם, מפני שיש להם קול, וכן דעת הריטב"א וכן נפסק בשלחן ערוך [חשן משפט ריב רלב י]. ועיין מאירי.

346. יש מומים שבסתר, שאם נמצאו בעבד הרי זה מקח טעות, כגון אם היה נכפה [חולה במחלת הנפילה] או שוטה או משועמם, כך מוכח במסכת בבא מציעא פ א.

הטעם שאין חוששין למומין הללו בשפחה כנענית, היינו מפני שאילו היה לעבד מום כזה היה יוצא קול על הדבר, ומאחר שלא יצא קול אין חוששין לכך. [תוספות שם ד"ה שפחה בשם רבנו תם, ועיין ריטב"א].

הרמב"ם [מכירה טו יב] הוסיף עוד מומים שבסתר שהם נחשבים סימפון בעבדים: שחין רע, חולי המתיש את כח העבד, וכן צרעת או מחלה אחרת המגעילה, הרי זה מקח טעות, מפני שאין העבד יכול לעסוק במלאכת אכילה ושתייה, וכן נפסק בשלחן ערוך [חשן משפט רלב י]. [וצריך לומר שלא חששו לכך מפני שאין המומין הללו שכיחים. עיין ריטב"א סוף ד"ה מאי אמרת].

347. לסטים מזוין הוא הורג נפשות וסופו להיהרג. רשב"ם בבא בתרא צב ב.

349. א. הגמרא כאן מבארת את טעמו של בן בג

ומקשינן: **מכרי**, הרי **בין למר ובין למר**, ארוסה **לא אכלה** בתרומה. הרי בין לדעת בן בג בג ובין לדעת בן בתירה, מדרבנן אין הארוסה אוכלת בתרומה. (350)

ואם כן, **מאי בינייהו**, מהו ההבדל ביניהם הלכה למעשה?

לגבי מה נחלקו אם טעם הדבר הוא משום סימפון או משום שמא ימזגו לה כוס?

ומתצינן: **איכא בינייהו**, יש הבדל ביניהם בשלשה אופנים, וסימנם: **קיבל, מסר, והלך**.

א. "קיבל" — אם המקדש קיבל עליו שאפילו אם ימצא בה מום הוא חפץ בקידושין, אזי אין לחוש לסימפון. ולפיכך לדעת בן בג בג הרי היא אוכלת בתרומה אף לפני שנכנסה לחופה.

אבל, לדעת בן בתירה גם בזה יש חשש שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקנו לאחיה ולאחיותיה. ולפיכך אינה אוכלת בתרומה.

ב. "מסר" — אם האב מסר את בתו לשלוחי

בג הסובר שלא שייך סימפון בעבדים, כלומר, אין חשש שמא המקח יתבטל. ומשמע שבן בתירה חולק על בן בג בג וסובר ששייך סימפון בעבדים. [כפי שמוכח מן הקל וחומר שהביא, וכלשון הגמרא: "ובן בג בג סימפון בעבדים לית ליה" — משמע שלבן בתירה אית ליה סימפון בעבדים].

ולדעת המפרשים שעבד שנמצא לטטים מזוין או מוכתב למלכות המקח בטל [כנ"ל בהערה הקודמת] יש לומר שבזה נחלקו בן בג בג ובן בתירה: לדעת בן בג בג המומין הללו אינם שכיחים ולפיכך אין לחשוש להם, ולדעת בן בתירה אילו היינו חוששים למומין היה ראוי לחשוש גם למומים הללו.

אך לדעת רש"י אף בלסטים מזוין ומוכתב למלכות אין המקח בטל, ואם כן מה הוא הסימפון ששייך בעבדים לדעת בן בתירה? ונראה, שלדעת בן בתירה היה ראוי לחשוש למומים אחרים שמחמתם המקח בטל. כגון: שנמצא שהעבד נכפה [חולה במחלת הנפילה] או משועמם [משוגע] או שוטה. כמבואר במסכת בבא מציעא פ ב, ואילו בן בג בג סובר שהמומין הללו אינם שכיחים, ועיין לעיל הערה 346. [ועוד יתכן, שלדעת בן בתירה אם נמצא

לטטים מזוין ומוכתב למלכות או במומין שבסתר, המקח בטל, ושלא כדברי בן בג בג].

ב. סיכום המחלוקת של בן בג בג ובן בתירה: נאמרו בגמרא שתי דרכים בהסבר מחלוקתם: דרך ראשונה [רב נחמן בר יצחק]: לדעת בן בג בג ארוסה אינה אוכלת בתרומה מדאורייתא. אלא נשואה בלבד, ולדעת בן בתירה אף ארוסה אוכלת מדאורייתא אלא שחכמים תקנו שלא תאכל.

דרך שנייה [רבינא]: הכל מודים שמדאורייתא ארוסה אוכלת בתרומה, ומדרבנן אינה אוכלת, אלא שנחלקו מדוע חכמים גזרו שלא תאכל בתרומה:

לדעת בן בג בג גזרו משום סמפון, ולדעת בן בתירה משום חשש שמא תמזגו כוס לאחיה ולאחיותיה.

והגמרא בסמוך שואלת: מה איכפת לנו מאיזה טעם חכמים גזרו? מה נפקא מינה יש בדבר?

350. השאלה היא לדברי רבינא שהכל מודים שמדאורייתא ארוסה אוכלת ומדרבנן אינה אוכלת, אבל לדברי רב נחמן בר יצחק יש נפקא מינה בין בן בג בג לבן בתירה לענין איסור

הבעל כדי שימסרוה לבעל להכניסה לחופה, ועודה בדרך, אזי אין לחוש שמא ימזוג לה כוס בבית אביה ותשקנו לאחיה ולאחיותיה, שהרי היא כבר יצאה מבית אביה. (351)

לדעת בן בתירה הרי היא אוכלת בתרומה, ואף על פי שעדיין לא נכנסה לחופה.

אבל, לדעת בן בג בג, גם בזה יש חשש לסימפון, מפני שיתכן שהבעל עדיין לא בדק אותה על ידי קרובותיו לדעת אם יש בה מום, ולפיכך אינה אוכלת בתרומה.

ג. "והלך" — אם הלך האב, או הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל, ללוות את הכלה בדרכה לחופה בבית בעלה, ועודה בדרך.

לדעת בן בתירה אין חשש שמא תמזוג כוס לאחיה ולאחיותיה מפני שאינם עמה, ואילו לדעת בן בג בג עדיין יש חשש לסימפון. (352)

שנינו במשנה [לעיל ב א]: בכסף — בית

שמאי אומרים [שיעור הכסף הוא] בדינר, ובשוה דינר.

והוינן בה: מאי טעמייהו דבית שמאי, מה טעם דבריהם של בית שמאי?

והגמרא מביאה ארבעה טעמים לדברי בית שמאי:

א. אמר רבי זירא: שכן אשה מקפדת על עצמה, ואין מתקדשת בפחות מדינר.

אמר הקשה ליה אביי לרבי זירא: (353)

אלא מעתה, שאמרת כי מתחשבים בקפידתה של האשה, יש לשאול:

כגון בנתיה דרבי ינאי, דקפדן אנפשייהו, ולא מקדשי בפחות מתרקבא דדינרי, נשים חשובות, כגון בנותיו של רבי ינאי, שרגילות להקפיד על כבודן, ואינן מתרצות להתקדש בפחות משלשה קבין זהובים — האם הכי נמי נאמר דאי פשטה ידה וקבלה חד זוזא מאחר, הכי נמי דלא הוה קדושיין?!

ולא הלך עמהם לדברי הכל אוכלת בתרומה, מפני שאם האב אינו הולך עמהם. הבעל בודקה מיד ואין חשש סמפון. וכמובן גם לא שייך חשש שמא תמזוג כוס לאחיה שהרי הם אינם איתה.

ולפי זה, לדעת רש"י שגם "במסר" יש חשש סמפון, מובן שהגמרא הוצרכה להזכיר את "מסר" ולא היה די ב"הלך" בפני עצמו.

353. אביי הבין מדברי רבי זירא שמאחר שהנשים רגילות להקפיד על עצמן שלא להתקדש בפחות מדינר, לפיכך פחות מדינר אינו נחשב "כסף" לגביהן. ואפילו אשה שהסכימה בפירוש להתקדש בפחות מדינר אינה מקודשת,

דאורייתא: לדעת בן בג בג ארוסה אסורה לאכול בתרומה מדאורייתא, ולדעת בן בתירה אינה אסורה אלא מדרבנן.

351. ואין חשש שמא תשקה את שלוחי הבעל מפני שאין הם קרוביה. מלא הרועים. [עיי' שם ובתוספות כתובות מח ב ד"ה רב אסי].

352. [יתכן שהגמרא מוסיפה גם "הלך" אף על פי שזה דומה ל"מסר". מפני שהיה אפשר לטעות ולומר שב"הלך" יש חשש שמא האשה תמזוג כוס לשלוחי האב, שבדרך כלל הם ידידי האב שדעתו קרובה אליהם.

ודעת תוספות שאם האב מסר לשלוחי האב

וכי גם בזה תאמר שאשה חשובה, אם תפשוט את ידיה ותיטול דינר לשם קידושין, לא יחולו הקידושין? (354)

אמר תירץ ליה רבי זירא לאביי: אם האשה פשטה ידה וקבלה פחות מדינר, לא קאמינא, לא אמרתי שהקידושין לא יחולו. אלא ודאי אף בית שמאי מודים, שאם אשה קיבלה קידושין בפחות מדינר הרי היא מקודשת, כי מאחר שפשטה ידה וקבלה את הקידושין, מוכח שהיא מתרצית להתקדש אפילו בפחות מדינר.

וכיוצא בזה בנותיו של רבי ינאי, שפשטו ידן וקבלו קידושין, הרי הן מקודשות אף בפחות מתקבא דינרי.

וכי קאמינא — כל אשר אמרתי שמתחשבים בקפידתה של האשה, היינו דוקא בכגון דקדשה בליליא [בלילה], והאשה לא רואה בכמה הוא מקדשה.

אי נמי דשויה שליח, או כשהאשה עשתה שליח ולא ראתה בעיניה בכמה הוא מקדשה.

רק בזה אמרו בית שמאי שאשה מקפדת על עצמה, ואינה מתרצה להתקדש בפחות מדינר.

וכיוצא בזה, אשה חשובה כבנותיו של רבי ינאי, אם שלחה שליח או התקדשה בלילה, אינה מתקדשת בפחות מתקבא של

כי אין שם של "כסף" לגבי האשה, אלא בכסף שהיא רגילה להתרצות בו לקידושין. תוספות.

354. אביי הבין שמאחר שאשה מקפדת על עצמה שיעור ה"כסף" כלפיה הוא דינר, ופחות מכך אינו כסף. ובנות רבי ינאי שאינן מתרצות בפחות מתקבא, זהו שיעור "כסף" כלפיהן, ולפיכך אפילו אם פשטו ידן והתרצו בפחות מדינר אינן מקודשות.

ואביי תמה על כך: הרי לא מסתבר שבנות רבי ינאי שהתרצו בפחות מתקבא דינרים לא יתקדשו בכך!! [כך ביארו תוס' בתחלת דבריהם. כתב עצמות יוסף שכוונתם לפרש את דעת רש"י].

אך יש להקשות על קושית אביי: מדוע יש הבדל בין בנותיו של רבי ינאי לנשים אחרות? הרי כשם שלא הסתבר לאביי שבנות רבי ינאי שפרטו ידן לא יתקדשו בפחות מתקבא, כך אין מסתבר שנשים אחרות שפשטו ידן וקבלו פחות מדינר לא יתקדשו בכך! [ואם נאמר שבנשים אחרות הסתבר לאביי שאפילו אם פשטו ידן אינן

מקודשות אלא בכסף שרגילות להתרצות בו ולא בפחות מדינר, אם כן קשה לאידך גיסא: מדוע בבנות רבי ינאי לא הסתבר לו לומר כן? מהרש"א [בהסבר סברת תוספות החולקים על רש"י], ועיין פני יהושע.

ותוספות פירשו שקושית אביי לא היתה מכח סברא, אלא כך יש לפרש: אביי הבין מדברי רבי זירא ש"כסף" האמור בענין אשה תלוי בקפידתה. ולפיכך רוב הנשים מתקדשות בדינר, ובנות רבי ינאי אינן מתקדשות בפחות מתקבא דינרים, ולפיכך הוקשה לאביי: אם כן נתת את דבריך לשיעורים! כלומר: בכל אשה יש שיעור אחר של "כסף", והתורה נותנת שיעור אחד לכולם ואינה מחלקת בין אדם לאדם בשיעורין! והריטב"א מוסיף: אם נאמר שבנותיו של רבי ינאי אינן מתקדשות בפחות מתקבא דינרים, נמצא שאין שיעור אחד שוה בכל הנשים בדינר, אלא כל אשה מתקדשת לפי קפידתה, ואם כן, מדוע שנינו במשנתנו "בית שמאי אומרים בדינר"? הלא אין השיעור בדינר אלא כל אשה לפי קפידתה!

דינרים. (355)

ב. ומביאה הגמרא טעם נוסף לדברי בית שמאי שהאשה מתקדשת בדינר:

רב יוסף אמר: בית שמאי סוברים שאפילו אם האשה ראתה שהאיש בא לקדשה בפחות מדינר והתרצתה בכך, אין קידושיה קידושין.

וטעמייהו דבית שמאי — כדרב יהודה, שאמר בשם רב אסי:

דאמר רב יהודה אמר רב אסי:

כל "כסף" האמור בתורה היינו כסף צורי — במטבעות של צור. (356) אם מפורש בתורה שם של מטבע, כגון שקל, הכוונה היא לשקל צורי.

ואם נאמר בתורה "כסף" אך לא הוזכר שם מטבע, הכוונה היא למטבע הצורי הקטן ביותר.

וכסף של דבריהם, כסף המוזכר בדברי חכמים, כגון סלע או דינר, הוא **כסף מדינה**, מטבעות של ירושלים, (357) שהן שוות שמינית מן המטבעות של צור. (358)

עד כאן דברי רב יהודה בשם רב אסי.

ולפי זה, לא יתכן שאשה תתקדש בפרוטה, מפני שכסף קידושין נלמד בגזרה שוה "קייחה קייחה" משדה עפרון. ובשדה עפרון נאמר "כסף", והיינו כסף צורי. ובצור לא היו טובעים כלל מטבעות של נחושת (359) אלא מטבעות של כסף בלבד, ואילו מטבע הפרוטה הוא מטבע של נחושת.

יום טוב [בבא קמא ח ו] שסלע ירושלמי שוה קצת יותר משמינית של סלע צורי. שהרי אמנם הכסף שבו הוא שמינית שבצורי, אבל היה בו תוספת של נחושת.

והרש"ש [בבא קמא צ ב על רש"י] כתב שמדברי תוספות [סוכה כב ב] משמע שסלע ירושלמי היה כולו כסף, אלא שהיה קטן יותר מסלע צורי. ומהרא"ש שם משמע שהיה כולו נחושת בשווי שמינית של דינר כסף צורי.

357. רמב"ם טוען ונטען ג ב. ובהלכות חובל ומזיק ג י כתב ששיעור חכמים הוא בסלע שהיה נוהג בארץ ישראל באותו הזמן [בזמן המשנה].

358. עיין לעיל הערה 256.

359. כך פירש רש"י. ומשמע מדבריו ש"כסף" האמור בתורה היינו מטבע ואין הכוונה למתכת "כסף". ואילו היה מטבע צורי בפרוטה של

355. כך פירש רש"י. ונראה שדוקא לדעת בית שמאי אין מקודשות בפחות מתקב אבל לבית הלל מקודשות. עיין הערה 384 על תוספות.

ולדעת תוספות והריטב"א הנ"ל [בהערה הקודמת] אין לפרש כדברי רש"י, והם פירשו שבנותיו של רבי ינאי שנתקדשו בלילה או על ידי שליח, יודעות שיתנו להן כשאר נשים, ולפיכך בודאי הן מתרצות להתקדש בדינר כפי רגילות הנשים. ונמצא שיש שיעור אחד לכל הנשים המתקדשות בלילה או על ידי שליח — דינר [וכן פירשו הרמב"ן והרשב"א].

356. כתב הרמב"ם שקבל מאביו קבלה מרבו שכסף צורי היה כסף מזוקק, וכסף ירושלים היה מעורב בנחושת — שמינית היתה כסף והשאר נחושת. [פירוש המשניות בכורות ח ז, הל' טוען ונטען ג ב ועוד].

בגמרא להלן [בעמוד ב'] מבואר שסלע ירושלמי הוא שמינית מסלע צורי. וכתב תוספות

ולפיכך בית שמאי חולקים על בית הלל וסוברים שאין אשה מתקדשת בפרוטה.⁽³⁶⁰⁾
(361)

גופא, מביאה הגמרא את גוף דברי רב יהודה בשם רב אסי, ואת מה שדנו בבית המדרש בדבריו:

אמר רב יהודה אמר רב אסי: כל כסף האמור בתורה הוא כסף צורי. ואילו כסף של דבריהם – הוא כסף מדינה.

ובכל מקום שנאמר בתורה "כסף", אפשר

היה לפרש שני פירושים: [א] הכוונה למטבע כסף. [ב] כסף משמעותו ממון.

מדברי רב אסי שאמר שכל כסף האמור בתורה הוא מטבע של כסף צורי, מוכח שכשנאמר בתורה כסף, אין הכוונה לכל ממון, אלא למטבע, ולכן יש לפרש את הפסוק במטבע כסף צורי.⁽³⁶²⁾ ואמנם אף דברים אחרים מועילים מדין שוה כסף שהוא כסף, אבל צריך שיהיו שוים כסף צורי.

ותמהינן: וכי **בללא הוא!**? וכי אכן נאמר כלל כזה שכסף האמור בתורה היינו כסף

נחושת היה שיעור "כסף" פרוטה.

אבל מדברי הרמב"ם [טוען ונטען ג ב] משמע ש"כסף" האמור בתורה הוא מטבע "שקל הקודש" וכולו כסף.

360. להלן בעמוד ב הגמרא תמהה על דברי רב אסי: וכי רב אסי [שאמר שכסף האמור בתורה היינו כסף צורין סובר כבית שמאי?! והלא הלכה כבית הלל, ובית הלל אמרו במשנתנו ש"כסף" קידושין היינו פרוטה ולא דינר! והרשב"א מפרש את קושית הגמרא בדרך אחרת:

ממה שפודים את המעשר על פרוטות של נחושת שאינם כסף. אין מכאן קושיא על רב אסי, שהרי שוה כסף הוא ככסף.

אבל קושית הגמרא היא מכך שרב אסי אמר שכסף האמור בתורה הוא בשיעור של כסף צורי. ואף בשוה כסף צריך שישוה דינר. ואילו במשנה משמע שחילל את המעשר מעט מעט על פרוטות עד שהשלימן לפרוטות השוות סלע. כי אם תאמר שמתחילה היה בידו פירות מעשר בשווי סלע, מדוע לא חללן מתחילה על סלע?

המהרש"א הסביר מדעתו כהרשב"א. והוסיף על דבריו: בודאי לא היה מתחלה בידי הפודה

אפילו פירות השוות דינר [שהוא רבע סלע], מפני שאילו היו בידי פירות בשווי דינר, בודאי היה פודה את הפירות מלכתחילה על דינר, והיה מעלה לירושלים דינרים, ואל היה צריך לפדות את הדינרים על סלעים מפני שאין 4 דינרים כבדים יותר כבדים יותר מסלע שהוא 4 דינרים. [מאחר ששניהם ממתכת כסף אלא שהסלע מכיל פי ארבע מהדינר].

ומדברי המהרש"א משמע שפירש כן בדברי רש"י, ושלא כהרשב"א שפירש את דברי רש"י כפירוש א הנ"ל. [ועיין להלן סוף הערה 377].
[ואף על פי שנאמר "וצרת הכסף" ודרשו חכמים שצריך כסף שיש בו צורה, בכל זאת לדעת הרשב"א והמהרש"א גם פרוטות של נחושת מועילות מדין שוה כסף, מאחר שיש בהם צורה, המקנה. ע"ש].

361. זו דעת רש"י.

362. אבל דעת רבותיו של רש"י שבכסף צורי לא היתה מטבע פחותה מדינר. [מובאים ברש"י בעמ' ב' ד"ה הכי גרסינן ומה כסף], ואף תוספות הסכימו עם זה. ולפי זה מובן שפחות מדינר אינו "כסף".

דוקא ואין הכוונה לכל ממון שהוא! (363)

יא-ב והגמרא מביאה עתה כמה דוגמאות של כסף שהוזכר בתורה, ומוכח לכאורה שכוונת התורה לממון ולא למטבע כסף:

[א] בפרשת שומרים [שמות כב ו-ח] נאמר: "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגונב מבית האיש. ונקרב בעל הבית אל האלהים [אל הדיינים להשבע]. על כל דבר פשע, 'אשר יאמר כי הוא זה', עד האלהים [הדיינים] יבוא דבר שניהם".

ומה היא כוונת הכתוב "אשר יאמר כי הוא זה"?

דרשו חכמים שכוונת הכתוב לומר שהנתבע מודה במקצת, וכך אמר הכתוב: "אשר יאמר" הנתבע, "כי הוא", מה שתבע ממני [מנה], הוא רק "זה" [חמישים]. (364)

ומכאן מוכח שמודה במקצת הטענה, חייב שבועה. ושבועה זו נקראת "שבועת הדיינים". (365)

ושנינו בענין זה [שבועות לח ב]: "שבועת הדיינים: הטענה [של התובע, צריכה להיות על] שתי מעות כסף, וההודאה [של הנתבע צריכה להיות] בשוה פרוטה". אבל בפחות מהשיעורים הללו אין חיוב שבועה. (366)

שיתבאר מיד בגמרא.

364. בבא קמא קו ב, רש"י שמות כב ח. ונחלקו אמוראים במסכת בבא קמא שם: יש אומרים שהכתוב בדבר בשומר שטוען שהכסף נגנב ממנו, ואינו חייב שבועה אלא אם כן הוא מודה במקצת. ויש אומרים "עירוב פרשיות שנו כאן", כלומר: שומר שטוען שהכסף נגנב חייב שבועה אפילו אם אינו מודה במקצת. והתורה מדברת כאן על תביעת הלואה שאדם תובע את חברו שהלוהו מנה, ואין הנתבע חייב שבועה אלא אם כן הודה במקצת. ועיי' רש"י ותוספות שם.

365. שנאמר "עד האלהים יבא דבר שניהם". "אלהים" היינו דיינים. [כך משמע מרש"י שבועות לח ב].

366. רב ושמואל נחלקו [שבועות לט ב] בהסבר מה ששנינו "הטענה שתי כסף": לדעת רב: צריך שהתביעה כולה תהיה יותר משתי כסף, ומה ששנינו "הטענה שתי כסף"

363. לשון רש"י: "וכלל הוא שכסף שכתוב בתורה דוקא כסף כתיב או שוייו, ונפקא מינה דהוי כסף צורי ולא פרוטות"!

ונראה לבאר: אין ספק שבמקום שנאמר בתורה קצבה, כגון: "מאה כסף" [דברים כב יט], בודאי כוונת התורה למטבע. שהרי אם נבאר שהתורה התכוונה לממון, אין כאן שיעור כלל ואין שייך לומר "מאה ממון". ומאחר שהתורה בודאי דברה על מטבע, היינו מטבע צורי כפי שאמר רב אסי.

אבל, במקום שלא נאמר בתורה קצבה בזה היה אפשר לפרש שכוונת התורה לממון ולא למטבע.

אך, מדברי רב אסי שאמר "כל כסף האמור בתורה כסף צורי" משמע שאפילו בכסף שאין בו קצבה התורה מתכוונת למטבע ולא לממון, [וכן משמע ממסקנת הגמרא להלן בעמוד ב].

והגמרא תמהה על דברי רב אסי: וכי כלל הוא?! כלומר: וכי נאמר כלל שבכל מקום שנאמר בתורה "כסף" היינו מטבע או שויו?! והלא יש להוכיח מכמה מקומות שנאמר בהם "כסף" בלא קצבה ומשמעותו ממון, וכפי